

Grönknavel och tuvknavel

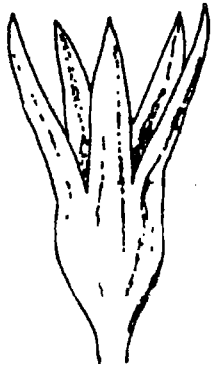
John Christoffersson och Thomas Karlsson

Av *Scleranthus annuus* finns det två underarter: ssp. *annuus* (grönknavel) och ssp. *polycarpus* (tuvknavel). Båda är vanliga i hela Småland, och om det är någon skillnad i det avseendet så är det snarare grönknavel än tuvknavel som är lite sällsyntare.

Grönknavel (*S. annuus* ssp. *annuus*) är ett ogräs i brukad jord (trädgårdsland, åkrar etc.). Ibland hittar man den på annan öppen jord, t ex vägar och grusplaner. När underarten växer på mark, som vårbrukats (den har ju då grott efter vårbruket), blir den tydligt olika tuvknavel. Roten blir späd, även de nedre delarna gröna, plantan inte särskilt grenig nerifrån. När grönknaveln växer nere bland säden, där det är ont om ljus, blir växtsättet mycket luftigt: stjälkens ledstycken blir långa, bladen långa och veka. - Den säkraste karaktären är de mogna fruktbägarna: de är 3,5 - 4 mm långa (från basen till flikarnas spets), och flikarna är mycket smalt triangulära och spretar mer eller mindre tydligt utåt.

Tuvknavel (*S. annuus* ssp. *polycarpus*) är en torrmarksväxt, som har sina naturliga förekomster på hållmarker, sandfält, grusåsar etc. Men den är också vanlig på trampad mark: torra stigar, gårdsplaner m. m. Den gror om hösten och hinner därför bli mycket rikt grenig från basen innan den blommar: den får ett "tuvigt" växtsätt. Underarten brukar växa i full sol. Därför får den ett kompakt växtsätt: stjälkens ledstycken, särskilt de nedersta, blir korta, bladen korta, hårda och en aning böjda, stjälken ofta rödaktig nertill. Tuvknaveln blommar tidigare än vårgroende grönknavel (den har ju ett försprång sedan föregående höst). - Mogna fruktbägare är bara 2,5 - 3 mm långa. Flikarna är något bredare än hos ssp. *annuus*, uppåtriktade eller till och med något inkrökta.

Tuvknavel förekommer ofta tillsammans med vitknavel (*S. perennis*). De bildar då vackra mönster genom sina skilda färger. Ibland upptäcker man exemplar med en färg som ligger mitt emellan båda: då kan det röra sig om korsningen *S. annuus* x *perennis*. Bäst kontrolleras detta på bredden av bägarflikarnas vita kant, som ligger mellan tuvknavelns smala och vitknavelns mycket breda.

Grönknavel (ovan) och tuvknavel (nedan).
Silhuetter i naturlig storlek. Fruktbägare
i 8!gängers förstoring.

